

[Udenrigsministeren]

Jeg skal ikke forlænge debatten meget mere, bare konstatere, at hr. Steen Folke altså har den opfattelse, at de lande, der er omfattet af Lomékonventionen, ikke er repræsentative, bl. a. med den begrundelse, at deres regeringer udgår fra en overklasse. Jeg hørte fru Hanne Engberg kort forinden referere et telegram fra Liberia, hvor man, altså regeringerne, udtrykte utilfredshed. Fru Hanne Engbergs udgangspunkt er altså, at hvad der bliver sagt fra regeringerne, er noget, man kan anvende i argumentationen.

Heroverfor vil jeg bare lige sige, at det er da klart, at når der er tale om forhandlinger – og det har været langvarige forhandlinger – så vil ingen af parterne sige, at det, der her er opnået af resultat, er noget, man 100 pct. synes er tilfredsstillende. Sådan er det nu engang, når der forhandles. Det er da en meget forståelig reaktion, når man fra Lomélandene siger: der var punkter, vi gerne så ændret og gerne så forbedret. Sådan må det nu engang være.

Det afgørende for regeringen er – og det vil jeg især rette til fru Hanne Engberg – at hvis fru Hanne Engberg havde været til stede ved det møde i Liberia, som fru Hanne Engberg referede fra, og hvis fru Hanne Engberg havde stået op og sagt: »Jeg, repræsentant for socialistisk folkeparti, vil gå hjem i det danske folketing og foreslå, at man stemmer imod ratifikation af Lomékonvention II«, så kan jeg garantere fru Hanne Engberg for, at der ikke ville rejse sig én hånd i begejstrede klapsalver for denne indstilling til tingene. Tværtimod vil man sige: »Kan du ikke lige pakke teorierne bort og så gå hjem og sige: »Selvfølgelig skal vi have den ført igennem« – det finder vi er i vores interesse.«

Jeg vil føje til, det er ikke bare Lomélandenes interesse, det er også EFs interesse – med de vanskeligheder, der nu engang ligger i, at man skal forhandle, og at man skal finde ud af meget komplicerede problemer.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til markedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af:

Forslag til værnepligtslov.

(Lovforslag nr. L 110. Fremsat 24/1 80).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling**Robert Pedersen (S):**

Det har altid været socialdemokratisk politik, at tilgangen til det militære og det private beredskab skulle bygge på en værnepligt. Det har også altid været en gennemgående holdning i vores parti og gruppe, at militærnægtere skulle have de muligheder, som de ifølge denne lov og tidligere love har haft. Så vidt jeg kan konstatere ved et besøg i biblioteket, er Danmark det land, der længst har accepteret, at man af samvittighedsgrunde undslod sig for denne pligt. Det synes jeg er helt i orden.

Men det er ikke nogen principreform, der ligger på bordet foran os. Det forekommer mig at være en administrativ reform, der bygger på et dybtgående arbejde i en betænkning, som vi fik sidste år, og som ligesom vil gøre hele apparatet mere strømlinet. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at vi synes, at den besparelse på 10 mill. kr., man kan nå frem til, er en fordel. Vi synes også, det er et meget stort fremskridt, at spørgsmålet om, hvorvidt den unge mand er fysisk eller psykisk uegnet, afgøres af en læge. Vi synes også, det er et vældigt fremskridt, at man konstaterer, at bistandsarbejde i u-landene bliver betragtet på linje med værnepligten.

Derfor er der fra den socialdemokratiske gruppes side en meget stærk opbakning bag det lovforslag, som indenrigsministeren er kommet med, men jeg skal indrømme, at de fleste af enkelthederne i lovforslaget egner sig bedst for udvalgsarbejdet, og jeg vil derfor tilsige de andre ordførere en vilje til i

[Robert Pedersen]

udvalgsarbejdet at nå til en løsning – så loven bliver gennemført med så bred basis, som det nu engang er gør ligt.

Mette Madsen (V):

Det lovforslag, som vi nu drøfter, berører ifølge ministerens fremsættelsestale ca. 40.000 personer om året. Når man hertil lægger de pårørende, bliver det et temmelig stort antal af danske borgere, der i løbet af selv en kortere årrække berøres af bestemmelserne i denne lovgivning. Derfor må vi være meget omhyggelige, når vi skrider til at ændre en velkendt lovgivning så gennemgribende, som det nu skal være tilfældet med værnepligtsloven.

Det er klart, at denne lov som andre må ændres og moderniseres i takt med tiden, og de ændringer, der her lægges op til, er udsprunget af flere betænkninger og rapporter fra forskellige arbejdsgrupper samt af mange års daglige praksis.

En del af ændringerne ser fornuftige og praktiske ud. Jeg har dog sat nogle spørgsmålstegn flere steder i både bemærkningerne og betænkningen. Jeg skal ikke komme ind på dem her, for det kan vi gøre i udvalget. Jeg vil dog lige gøre en bemærkning om udtrykket »frivillig værnepligt«. Jeg synes, det er et meget besynderligt udtryk. Kan en pligt være frivillig? Udtrykket er sikkert udsprunget af daglig tale, og det har også været brugt et stykke tid, men når vi nu skal til at have det ind i en lovparagraf, synes jeg nok, vi lovgivere, om jeg så må sige må påtage os en frivillig pligt til at finde et mere korrekt udtryk. Jeg ved ikke, om ikke ordene »valgfri værnepligt« var lidt bedre. Det kan være, vi finder det helt præcise udtryk under udvalgsforhandlingen.

Men det punkt, hvorom debatten vil komme til at stå, er sikkert den strukturændring, der skal gælde fra 1981. Her står vi som så ofte før med et forslag, der smukt lover rationaliseringer og besparelser, men hvor prisen er en større eller mindre centralisering. Venstre vil derfor se meget nøje på, om denne ændring er de besparelser værd, der stilles i udsigt.

Hvis vi ser på landkortet – og jeg har manglet et landkort med de gamle og nye kredsinddelinger i lovforslaget – så virker det ikke overbevisende rationelt, at hele Fynsom-

rådet nu skal dækkes fra Sønderborg. Ministeren peger ganske vist på, at der er en besparelse at hente, sætter også kroner og øre på, men der er ikke en eneste beregning på, hvad det vil koste mere med den forøgede kørsel for sessionsholdene frem og tilbage til sessionsstederne, forøgede hoteludgifter og forøgede muligheder for at støde mod hviletidsreglerne. Det må være et rimeligt ønske at få disse tal på bordet i udvalget, så vi kan vurdere, om der i virkeligheden er noget vundet ved at fratage Fynsområdet med de mange uddannelsesinstitutioner deres sessionskontor og gøre kontaktmulighederne besværligere for de værnepligtige og deres pårørende.

Jeg vil også spørge ministeren, om rationaliseringen af udskrivningskredsene er et spørgsmål, der har været med i den procedure, som ministeren sikkert selv er med i, hvor man vurderer under ét nedlæggelsen af forskellige aktiviteter i et bestemt område.

Vi er også betænkelige ved, at det overlades til den nye værnepligtsstyrelse at bestemme, hvorledes sessionsbetjeningen af Bornholm skal tilrettelægges. Jeg vil spørge ministeren, om denne formulering indebærer, at Bornholm kan nedlægges som selvstændig udskrivningskreds, uden at folketinget er medbestemmende.

Vi vil i det hele taget have helt på det rene, hvilke beføjelser værnepligtsstyrelsen får, om den f. eks. kan nedskære antallet af sessionssteder. Vi mener i venstre, at den nedskæring, der fandt sted i 1978, var lovlig hård, og ønsker ikke yderligere indskrænkninger, der giver befolkningen dårligere vilkår.

Hermed være naturligvis ikke sagt, at venstre ikke gerne ser en fornuftig og økonomisk tilrettelæggelse også af udskrivningsvæsenet, men lokale ønsker må så vidt muligt respekteres. Venstre kan tilsige et interesseret, men også kritisk udvalgsarbejde.

Keld Andersen (KF):

Dette lovforslag er jo, som det fremgår af såvel den skriftlige fremsættelse som bemærkningerne til lovforslaget, et forsøg på at rationalisere udskrivningsvæsenet samt forenkle og billiggøre hele værnepligtsadministrationen, og forsøg af denne art har naturligvis altid sympati i det konservative folkeparti. Desuden indebærer forslaget en lovfæ-

[Keld Andersen]

stelse af en række ting, som allerede har fundet sted i praksis, siden værnepligtsloven blev ændret for 10 år siden, og der er således på mange områder tale om rent teknisk og redaktionel revision af gældende lov.

Den konservative folketingsgruppe kan da også umiddelbart tilslutte sig en del af de ændringer af værnepligtsloven, som er indeholdt i lovforslaget, om end vi dog forbeholder os at søge nogle spørgsmål nærmere belyst under det kommende udvalgsarbejde. Jeg vil imidlertid allerede gerne ved denne førstebehandling gøre et par enkelte bemærkninger til nogle konkrete ting i lovforslaget.

Når ministeren således i sine bemærkninger taler om en besparelse på 2 mill. kr. som følge af nedlæggelse af kontorerne i 2. og 3. udskrivningskreds, henholdsvis Roskilde og Svendborg, lyder det umiddelbart ganske godt; det er trods alt ikke hverdagskost med lovforslag fra socialdemokratiske regeringer, der indebærer offentlige besparelser. Undtagelsen, som bekræfter denne regel, er imidlertid, når der er tale om noget, som har med forsvaret at gøre. Dette være sagt uden på nogen måde at ville lægge op til en debat om regeringens udspil til en ny forsvarsordning, der som bekendt ikke er på folketingets dagsorden i dag.

Årsagen til, at jeg bl. a. drager denne besparelse på 2 mill. kr. frem, er, at jeg vil tillade mig at sætte et spørgsmålstegn ved, hvor stor den reelle besparelse på dette område i virkeligheden er. Af de 2 mill. kr. er der alene tale om 1,6 mill. kr. som følge af mindre personaleforbrug i udskrivningsvæsenet. Vil det sige, at man blot vil afskedige disse mennesker, eller skal de placeres andre steder i den offentlige administration, for i så fald er besparelsen jo ikke reel? Ganske vist står der i ministerens bemærkninger, at det skal ske ved det, man kalder naturlig afgang, men det må vist siges at være en noget problematisk forklaring. Måske kan ministeren allerede uddybe det i denne debat, ellers kan vi vende tilbage til det i udvalget.

I sine bemærkninger til lovforslaget rejser ministeren da også allerede selv nogen tvivl for så vidt angår besparelserne, idet der her gøres opmærksom på, at personaleforbruget muligvis vil blive påvirket i opadgående retning som følge af, at rejsetid fra 1. april 1980 skal medregnes fuldt ud i arbejdstiden.

En anden ting, jeg gerne vil drage frem i dag, er begrebet frivillig værnepligt, som man jo har opereret med i praksis siden 1975, og som nu ifølge lovforslaget skal lovfastes. Alle ved, at vi i det konservative folkeparti er tilhængere af, at landet har et effektivt forsvar, der virker troværdigt i forhold til bl. a. vore NATO-partnere. En naturlig følge heraf er således også, at vi ønsker at bevare værnepligten og den mulighed, der heri gives for at kunne udskrive folk til den militære tjeneste, som er nødvendig.

Vi er derfor noget betænkelige ved den lovfæstelse af begrebet frivillig værnepligt, som man nu ifølge lovforslaget lægger op til. Vi frygter nemlig, at der vil blive tale om en udhuling af hele værnepligtsbegrebet, som vi hidtil har kendt det. Derfor ønsker vi også dette forhold nærmere belyst i det kommende udvalgsarbejde, som vi vil deltage positivt i ud fra ønsket om ikke at øge problemerne yderligere for det forsvar, som vi i det konservative folkeparti ikke ønsker svækket.

Arentoft (FP):

Jeg tror ligesom de foregående ordførere, at der er lagt op til et spændende udvalgsarbejde, men i det store og hele mener jeg absolut, at der er tale om en rationalisering først med hensyn til hele udskrivningsvæsenet, som jeg synes ser fornuftig ud, og en af de ting, vi vil lægge vægt på, er, som det også er anført i bemærkningerne, at der er tale om med færre kontorer, om jeg så må sige at give en mere ensartet behandling.

Derimod synes jeg, det virker lidt ejendommeligt, at man udtrykkeligt i bemærkningerne anfører, at man endnu ikke har fundet ud af, hvordan man skal gøre med hensyn til Bornholm. Det synes jeg godt man kunne have overvejet, inden lovforslaget blev fremsat.

Jeg synes også, det er en udmærket ting, at man tager lægen ind som medlem af sessionen. Lægeundersøgelsen er jo et meget vigtigt led i hele sessionen.

Jeg er faktisk nogenlunde enig med fru Mette Madsen, når hun angriber udtrykket »frivillig værnepligt«; det kan se ejendommeligt ud. Jeg tror også, vi skal prøve, om vi kan finde frem til et andet udtryk, især når man ser på § 2, hvor man taler om »frivillig tjeneste«, for det betyder, at vi har to begre-

[Arentoft]

ber i samme lov, hvori indgår ordet »frivillig«, nemlig frivillig tjeneste og frivillig værnepligt. Derimod synes jeg, det er udmærket, at et begreb, som svarer til det, vi i dag kalder frivillig værnepligt, kommer ind i loven. Når der står »frivillig tjeneste« i § 2, er det selvfølgelig dem, der melder sig til konstabel eller befalingsmandsuddannelse i forsvaret, der tænkes på, men jeg synes bare, det er uheldigt, at man har ordet »frivillig« i delvis to betydninger.

I det, der i lovforslaget hedder frivillig tjeneste, ligger dette, at man kan indgive ønske om, hvor og hvornår man gerne vil indkaldes, og jeg mener, dette begreb kan misbruges. Der er det ejendommelige, at værnepligtsloven i virkeligheden jo også vedrører forsvarsministeren en stor del, og vi vil nok i forsvarsudvalget komme til at drøfte spørgsmålet om de værnepligtiges talsmænd og specielt forretningsudvalget, for det hænger nøje sammen med dette med frivillig værnepligt.

Hvad angår § 20 om lodtrækning, mener jeg, alle gode kræfter må arbejde sammen for at finde frem til et helt andet system. Det er i virkeligheden en helt fantastisk situation, at man ligesom skal trække lod om sin egen skæbne. Der er nogle, der gerne vil aftjene værnepligt; de trækker frinummer. Der er nogle, som meget nødtigt vil, fordi det ikke passer ind i deres uddannelsesmønster el. lign., og de trækker altså ikke et tilstrækkeligt lavt lodtrækningsnummer. Jeg så meget gerne, at man prøvede at finde frem til et endnu bedre system. I første omgang kunne man måske følge det princip, at man udelukkende tog dem, der var fuldt egnede, og altså så bort fra dem, der var lidt mindre egnede.

Vi vil gå til udvalgsarbejdet med stor interesse, og vi vil også være positivt indstillet. Vi skal jo have en værnepligtslov, for det værnepligtslovsforslag, der foreligger, og den værnepligtslov, vi har, er jo følgelove, som skal være der i henhold til grundlovens § 81. Jeg glæder mig til udvalgsarbejdet.

Ingerlise Koefoed (SF):

Selv om SF, som man ved, er modstandere af militæret og dermed også af værnepligt og værnepligtslove, er vi selvfølgelig interesseret i, at de værnepligtige under den gældende forsvarsordning har så gode forhold som mu-

ligt, og at sessionen kan afvikles så let og smertefrit som muligt. Vi er i øvrigt også interesseret i, at der, så længe vi har en hær, rekrutteres soldater gennem en værnepligtsordning, så vi ikke kommer til at arbejde med en hær af professionelle soldater.

Om det værnepligtslovsforslag, vi diskuterer i dag, vil gøre sessionen og værnepligten mindre ubehagelig for de værnepligtige end den eksisterende lov, ser jeg mig ikke i stand til at udtale mig om, men dets gennemførelse indebærer i hvert fald en årlig besparelse på et par millioner og en rationalisering af sessionen, og det kan vi ikke have noget imod.

Det forekommer os også meget rimeligt, at man for at undgå vilkårlighed i afgørelser, som er af betydning for de værnepligtige, vil mindske sessionskompetencen og overlade de juridiske afgørelser til en værnepligtsstyrelse, men vi ved, at der findes nogle argumenter fra udskrivningskontorens side, bl. a. udskrivningskontoret i Svendborg, og det må vi se videre på i udvalgsarbejdet.

Der er én paragraf i lovforslaget, som vi er meget lidt begejstrede for, hvis man da overhovedet kan tale om begrebet begejstring i forbindelse med SF og værnepligt. Det er § 16, der siger:

»En værnepligtig, der uden lovligt forfald udebliver fra den session, som han skal møde for, kan ved politiets hjælp fremstilles for sessionen til bedømmelse.«

Vi finder, at det er meget uheldigt direkte at omtale politiet i denne lov, selv om det af bemærkningerne til lovforslaget fremgår, at paragraffen blot er en kodificering af den praksis, der allerede eksisterer. Vi vil under udvalgsarbejdet arbejde for at få denne paragraf slettet. Efter vores mening fremgår forpligtelsen til værnepligt i forvejen ganske tydeligt af lovens § 1.

I øvrigt mener jeg, at militæret bør afskaffes.

Dræbye (RV):

For den, der er af den opfattelse, at vi har almindelig værnepligt, må ministerens fremsættelsestale være et tydeligt memento. Kun 7.300 ud af årgange på ca. 75.000 tvangsindkaldes til en tjenestetid af normal længde. Det er mindre end 10 pct. af en fuld årgang. Derfor er det tydeligt, at det lovforslag, vi behandler i dag, har et mere begrænset om-

[Drøbye]

fang, end man får indtryk af i almindelige diskussioner om værnepligten, og jeg synes, der er grund til at takke for, at dette talmateriale blev forelagt i forbindelse med forslaget.

Som andre ordførere har omtalt, er en væsentlig del af den foreslåede ændring af administrativ karakter, sådan at udskrivningsvæsenet rationaliseres. Om det er en så tydelig rationalisering, som det fremgår af bemærkningerne, har andre bestridt, men det får vi jo lejlighed til at se på i udvalgsarbejdet.

Derimod er det vigtigt at slå fast, at der ikke med disse rationaliseringer bør eller skal ske ændringer af, hvor sessionen afholdes. Det må stadig væk være vigtigt, at de værnepligtige kan komme til session rimelig tæt ved deres bolig.

I sammensætningen af sessionen foreslås den ændring, at sessionslægen bliver medlem. Vi mener, det er en ændring, der er fornuftig, og i et vist omfang kan man vel også sige, at det er en tilpasning til eksisterende praksis. Jeg skal i hvert fald som tidligere medlem af en session meddele, at det ikke altid har været klart, at sessionslægen ikke også deltog i sessionens forhandlinger.

Men når sessionslægen gøres til almindeligt medlem af sessionen, opstår det spørgsmål, efter hvilke retningslinjer han udpeges, og det synes jeg der er grund til at se nærmere på under udvalgsarbejdet.

Jeg har også bemærket, at den folkevalgte deltagelse i sessionen skal fastholdes, og har ikke nogen indvendinger imod det, fordi det nok er rimeligt og rigtigt at bevare dette tilsyn. Men vi ved alle sammen, at kommunalbestyrelsesmedlemmers og amtsrådsmedlemmers arbejdsbyrde ikke er blevet mindsket i de senere år, og at den udtalte fordeling af arbejdsbyrden, som foretages i de enkelte amtskommuner, betyder, at det tilsyn, som det enkelte amtsrådsmedlem eller kommunalbestyrelsesmedlem som medlem af sessionen rent faktisk er i stand til at udøve, bliver meget begrænset; det bliver en sådan lidt tilfældig visit én gang eller to gange pr. session. Disse problemer burde man måske overveje nøjere.

Jeg noterer mig i øvrigt, at myndighedsalderen 18 år er fastholdt som sessionsalder; det synes vi er fornuftigt.

Endelig vil jeg rejse et yderligere spørgsmål. Det fremgår af lovforslagets § 2, at værnepligtstjenesten består i følgende 4 områder: tjeneste i forsvaret, civilforsvaret, bistand i udviklingslandene og civilt arbejde. Men vi ved, at sessionens afgørelser kan få andre civile konsekvenser, og vi vil under udvalgsarbejdet bede om at få en oversigt over, hvilket omfang disse civile konsekvenser for ansættelsesmuligheder og andet har, og om der på baggrund af disse konsekvenser kan være grund til at indføje yderligere bestemmelser i selve værnepligtsloven.

Bollmann (CD):

Jeg er ganske klar over, at det ikke er selve begrebet værnepligt, vi skal diskutere i dag, men jeg vil gerne slå fast, at CD ønsker værnepligten opretholdt. Jeg skal kun beklage, at det ikke er muligt at indkalde flere af en årgang, end tilfældet er.

Det fremgår af ministerens fremsættelse, at forslagets hovedsigte er en forenkling og billiggørelse af værnepligtsadministrationen, og samtidig indeholder forslaget jo en række tekniske ændringer og moderniseringer af lovgivningen.

På CDs vegne skal jeg bare sige, at vi gerne vil være med til at se nærmere på virkningerne af en sådan rationalisering, men jeg er ikke på forhånd helt sikker på, at alle de foreslåede ændringer er rigtige. Vi har andre steder i det offentlige været præsenteret for rationaliseringer med nedlæggelse af lokale enheder til følge, hvor man har påberåbt sig besparelser af en eller anden størrelsesorden, men hvor så et tilsvarende større beløb er lagt over på andre, enten andre myndigheder eller brugere af det pågældende område.

Til ændringen i sessionskompetencen har jeg ikke på nuværende tidspunkt nogen særlige kommentarer. Ministeren nævner, at visse juridiske afgørelser tænkes overført til værnepligtsstyrelsen. Jeg går ud fra, at vi under udvalgsarbejdet får eksempler på, hvad det er for nogle afgørelser, der er tale om.

Så er der spørgsmålet om den såkaldt frivillige værnepligt, hvis konsekvenser tit har været diskuteret, bl. a. i forsvarsudvalget. Ordningen er da udmærket, hvis ikke den misbruges, og selv om det er svært for mig at påvise, at misbrug finder sted, har jeg på fornemmelsen, at det i hvert fald kan finde sted,

[Bollmann]

således at en gruppe af unge samlet kan ønske et bestemt tjenestested og en bestemt indkaldelsesdato og derved komme til at præge et indkaldt hold på en måde, som i hvert fald ikke fremmer afviklingen af en fornuftig tjeneste. Det er muligt, man vil sige, at det forhold ikke ændres ved, at denne indkaldelsesform nu bliver lovfæstet, men jeg kan ikke frigøre mig for tanken om, at sådanne fælles ønsker i fremtiden bliver vanskelige at afslå, selv om der måske kunne være en god grund til det.

Selv om vi fra CDs side har nogle betænkeligheder, vil vi med interesse deltage i udvalgsarbejdet, hvor jeg håber vi kan få afklaret også alle de tekniske spørgsmål.

Kurt Hansen (VS):

Det eneste område inden for militæret, hvor VS kunne gå ind for øgede bevillinger, var til sikring af de værnepligtiges rettigheder og bedre muligheder i det hele taget.

Vi er selvfølgelig imod militæret, men situationen er jo sådan, at der bestemt ikke er udsigt til, at det bliver nedlagt lige med det første. Jeg synes, det på baggrund af bemærkningerne, og sådan som paragrafferne er udformet, er svært at overskue, om den rationalisering i udskrivningsvæsenet, som ministeren foreslår, betyder en forringelse for de værnepligtige. Hvis der er tale om en forringelse, vil vi selvfølgelig ikke være med; vi synes, forholdene er dårlige nok i forvejen. Hvis der er tale om, at tingene blot gøres enklere, altså at der blot er tale om en administrativ rationaliseringsgevinst, kan vi godt være med til det.

Men det må slås fast, at vi også gerne vil se på andre problemer end lige netop de fysiske problemer i forbindelse med sessionen. Jeg vil gerne spørge ministeren, om der ikke kunne åbnes mulighed for, at også svære sociale problemer berettiger til, at en værnepligtig kan få udsættelse eller blive erklæret utjenstdygtig, altså store problemer inden for familielivet, med nyfødte børn o. lign. Det kan give store problemer i den situation at aftjene værnepligt langt fra hjemmet.

Dette, at sessionslægen bliver medlem af sessionen, kunne da givetvis være med til at forbedre vilkårene på den måde, at færre værnepligtige går igennem sessionen uden at få konstateret fysiske skavanker, som i reali-

teten forhindrer gennemførelsen af normal militærtjeneste; det kunne der da være noget positivt i.

Men alt i alt er der megen teknik i dette forslag, og vi vil under udvalgsarbejdet forsøge på at få opklaret så meget af disse ting som muligt. Som en generel bemærkning skal jeg til slut bare sige, at vi vil støtte de elementer, der gør tingene noget nemmere for de værnepligtige.

Poul H. Møller (KrF):

Som det fremgår af indenrigsministerens bemærkninger til lovforslaget, tilstræber man dermed en forenkling og rationalisering af hele udskrivningsvæsenet og sessionsbehandlingen, hvorved man altså mener at kunne spare ca. 2 mill. kr. på et budget, der for 1980, indeværende år, er beregnet til ca. 17,5 mill. kr., altså en ca. 11 pct.s besparelse. Det er vel værd at tage med i disse sparetider, medmindre denne besparelse som påpeget af andre ordførere før mig spises op af forøgede rejseomkostninger, diæter m. m., for så er der jo ikke tale om en reel besparelse.

Det kan se lidt mærkeligt ud, at loven om værnepligt senest blev fornyet i 1969 med ikrafttræden i 1970, hvorefter man allerede i 1971 nedsatte en ny kommission for på ny at revidere loven. Det har måske nok knebet for kommissionen i starten at finde sine egne ben så tæt på, og det er måske derfor, de nu har siddet og nørklet med dette i 9 år, selv om der jo altså undervejs er kommet delbetænkninger.

Men det korte af det lange er vel egentlig, at der fremover vil være brug for stadig færre værnepligtige. Det har jo desværre vist sig, at værnepligtstiden på de ni måneder ikke er tilstrækkelig tid for uddannelse i anvendelse af de stadig mere avancerede våben, og at man derfor fremover mere lægger vægt på en mindre styrke af stampersonel, hvilket nok i høj grad må beklages.

Det kan måske være svært – det har det i hvert fald været for mig – at bedømme de reelle virkninger af den foreslåede forenkling ved nedlæggelsen af udskrivningskontorerne i Roskilde og Svendborg og øvrige ændringer, men rent umiddelbart synes de foreslåede ændringer at betyde en forenkling.

Jeg finder, at den såkaldte frivillige værnepligt er noget meget positivt, selv om jeg er

[Poul H. Møller]

enig med fru Mette Madsen i, at det er en noget misvisende titel, men denne ordning har tilsyneladende fungeret tilfredsstillende siden 1975, og da ca. 50 pct. af de indkaldte efterhånden gør brug af dette tilbud, er det ganske naturligt, at denne ordning nu får sin plads i loven.

Som flere ordførere før mig har været inde på, har man altså ikke taget stilling til, hvorledes lovændringen skal fungere på Bornholm. Om dette vil bornholmerne sikkert sige, at det er det sædvanlige med os herovre på den glemte ø.

Kristeligt folkeparti kan tilsige velvillig medvirken til lovforslagets behandling i udvalget.

Lis Starcke (DR):

Retsforbundet er tilhænger af et frivilligt værn. Lovforslag, der bevirker en forenkling og besparelse, er vi naturligvis positive over for, men vi ønsker ikke forenkling og besparelse for enhver pris, og derfor vil vi ligesom venstre se på, om vi får noget for den centralisering, der er foreslået, om ikke det kan betyde en ulempe og mindre service, at udskrivningsstederne nedlægges. Det synes jeg man må se på i udvalget.

Vi ville nok være endnu mere positive, hvis dette forslag indebar en højere grad af frivillighed, end det er tilfældet, men vi er tilfreds med, at man her har lovfæstet begrebet – og så kommer jeg til det kedelige udtryk – »frivillig værnepligtig«. Vi så imidlertid hellere, at man helt afskaffede værnepligten. Derfor kan vi ikke stemme for en værnepligtslov, men vi kan undlade at stemme, hvis vi synes, at denne lov kan blive bedre end den forrige værnepligtslov; længere kan vi nok ikke strække os. Vi har nemlig den tro, at man ville få et mere effektivt forsvar, hvis deltagelsen var frivillig. Den personlige frihed spiller en stor rolle for os, fordi vi mener, den er noget væsentligt i et frit og levedygtigt demokrati.

Vi ser det også som en fordel, at hele militærnægterproblematikken vil blive løst ved, at vi får et frivilligt værn i dette lovforslag; altså den frivillighed, som vi mener er så vigtig for demokratiet, ville samtidig løse militærnægterspørgsmålet. Vi har ikke hørt så meget om det i den senere tid, men der var

jo en overgang, hvor det voldte mange kvaler.

I bemærkningerne anføres det, at systemet med de såkaldt frivillige værnepligtige, som i de senere år har dækket 50 pct. af forsvarets behov, har virket tilfredsstillende. Derfor vil jeg gerne spørge indenrigsministeren, selv om jeg ved, det snarere var forsvarsministeren, jeg skulle spørge, om man vil være indstillet på inden for denne nye lov at modtage samtlige de frivillige, der melder sig, sådan at denne procent eventuelt kunne sættes yderligere i vejret; vi vil gerne have, at det efterhånden skulle blive 100 pct.

Vi hører, at mange unge i dag melder sig til hjemmeværnet, og det tyder på en voksende værnevilje i befolkningen.

Denne værnepligtslov er efter min mening en forbedring i forhold til den gamle, også redaktionelt. Vi vil i udvalget følge udvalgsarbejdet med interesse, og vi vil søge at virke for en yderligere forbedring.

Indenrigsministeren (Henning Rasmussen):

Jeg kan godt forstå de bemærkninger, som flere ordførere har gjort om, at der her er tale om et teknisk temmelig indviklet lovkompleks; det er der også gjort opmærksom på i bemærkningerne.

Det er klart, at det må være sådan, for for det første er der tale om en tilretning af en lang række bestemmelser, som hidtil har været udformet lidt anderledes. Der er ting, der tages ud af hidtidige regler, som er anvendt i praksis, og tages ind i loven, andre ting er til gengæld gledet ud af lovteksten og bliver i stedet for administrative forskrifter. Sådan noget er altid vældig kompliceret at finde ud af, når man har et lovforslag og de bemærkninger, der følger med det, som sit grundlag. Det bliver naturligvis også kompliceret af, at der er ydet bidrag på mange måder til forslaget til værnepligtslov: flere betænkninger, flere arbejdsudvalg, mange steder fra er der kommet bidrag til den forenkling og forbedring af værnepligtslovgivningen, som egentlig er formålet med hele lovforslaget.

Derfor har jeg også regnet med, at der vil blive tale om et temmelig intensivt studiearbejde i udvalget. Jeg vil ikke påstå, at jeg glæder mig til en meget stor arbejdsbyrde, men jeg glæder mig til udvalgsarbejdet, for der er givetvis mange ting at diskutere.

[Indenrigsministeren]

Jeg kan godt forstå bemærkningen om, at udtrykket »frivillig værnepligt« er lidt tvivlsomt. Om det er muligt at finde et andet udtryk, der er lidt mere i overensstemmelse med den principielle værnepligt, vi har her i Danmark, skal jeg ikke kunne sige. Det kan måske nok være svært, for udtrykket har været brugt temmelig længe og er blevet ganske udmærket forstået i det daglige.

Man har spurgt mig, om det, der står i bemærkningerne om den fremtidige ordning på Bornholm, betyder, at man administrativt kan forandre den ordning. Dertil må jeg sige: ja, det betyder det, men det er selvfølgelig et spørgsmål, jeg meget gerne vil diskutere i udvalget. Der er en speciel, skræddersyet sessionsordning på Bornholm, som er temmelig billig og er ganske hensigtsmæssig. Det er derfor for mig at se simpelt hen en rent saglig vurdering, om den skal fortsætte eller den ikke skal fortsætte. Men jeg vil i udvalget meget gerne redegøre for ordningen, så vi kan diskutere, om den skal bevares – om det skal lovfæstes, at den skal bevares – eller om man skal åbne en mulighed for en eventuel mindre omlægning, som måtte blive resultatet af styrelsens overvejelser og indstilling til ministeriet; det er ikke for mig på nogen måde noget kardinalpunkt. Der er nemlig ikke tale om, at man på Bornholm har et egentligt sessionskontor eller egentligt udskrivningskontor. Det er en skræddersyet ordning, der er meget lempelig og hensigtsmæssig i øvrigt, men som måske kan gøres mindst lige så hensigtsmæssig under en lidt anden ordning. Der er altså eksempelvis ikke tale om, at der på Bornholm administrativt vil blive nedlagt nogen arbejdspladser. Men det vil jeg alt sammen forklare nærmere i udvalget.

Der er rimeligt nok rejst en række spørgsmål, som ligger en lille smule i udkanten af selve lovforslaget. Man har f. eks. spurgt, om ikke frinummerordningen kunne afskaffes og erstattes af en ordning, der, som det blev sagt af hr. Arentoft, var mere rimelig. Hr. Arentoft sagde, at det, at man har frinummerordningen, betyder, at nogle skal aftjene deres værnepligt, som meget nødvendig vil, men som på den anden side ikke vil undslå sig helt, medens andre, som måske gerne vil aftjene deres værnepligt, til gengæld trækker frinummer. Så foreslår hr. Arentoft, at man eksempelvis i stedet for kunne være strengere i sin vurdering af de værnepligtiges fysiske og øv-

rige tilstand og på den måde nedskære det antal, der bliver værnepligtige, til det antal, man har behov for.

Jeg kan ikke se, at det løser den principielle problematik. Det vil stadig være sådan, at der er nogle, som skal aftjene deres værnepligt, som ikke ret gerne vil, og omvendt vil der være nogle, som i og for sig er udmærket i stand til det ved den vanlige vurdering af egnetheden, som bliver afskåret fra det. Jeg kan altså ikke se, at den vilkårlighed, som hr. Arentoft var betænkelig ved – og det er jo en vilkårlighed, der sker, når man trækker lod om nogle ting – bliver anderledes ved den anden ordning, og jeg kunne forestille mig, at det psykologisk ville være en noget uheldig fremgangsmåde, hvis man ændrede reglerne på den måde.

Det spørgsmål, hr. Dræbye rejser, nemlig om det stadig væk er rimeligt, at man har kommunalbestyrelsesmedlemmer eller amtsrådsmedlemmer med ved sessionen, hører til de ting, der har været overvejet meget nøje; mange gange har det været vendt. Skal man se det fra kommunalbestyrelsesmedlemmernes synspunkt, er jeg ikke i tvivl om, at de fleste af dem vil sige, det er en opgave, vi egentlig gerne vil være fri for, for den ligger klart i udkanten af vores naturlige arbejdsområde som kommunalbestyrelsesmedlemmer. Men på den anden side tror jeg, det er en god ting i befolkningens øjne, at der er kommunalbestyrelsesmedlemmer eller amtsrådsmedlemmer som medvirkende ved sessionen. Jeg har personlig den erfaring, at kommunalbestyrelsesmedlemmerne møder meget flittigt ved sessionerne, og at man altid finder ud af at skaffe en anden, hvis et kommunalbestyrelsesmedlem af praktiske grunde ikke kan komme. Jeg tror, man tager den forpligtelse, man har til at medvirke ved sessionerne, alvorligt, og jeg tror egentlig, den både over for befolkningen og de værnepligtige er god at have; den er med til at styrke ordningen. Hvis der ikke kan sættes noget andet ind, der har samme virkning, vil jeg derfor være betænkelig ved at gå ind for et forslag om, at kommunalbestyrelsesmedlemmer ikke længere skal medvirke ved sessionen.

Jeg har ikke lyst til i dag i alt fald at gøre kommentarer til andre spørgsmål, der er blevet rejst. Hr. Kurt Hansen spørger, om man kan udvide mulighederne for udsættelse eller

[Indenrigsministeren]

for fritagelse ved at tage andre kriterier ind end dem, der hidtil har kunnet begrunde fritagelse eller udsættelse. Det er nok et så teknisk og konkret indviklet problem, at det bør diskuteres i udvalget, hvis den tankegang overhovedet skal nyde fremme.

Det samme gælder det spørgsmål, som fru Lis Starcke rejste, nemlig om andelen af frivillige kan forøges. Det er en sag, som jeg ikke har lyst til at tage stilling til, uden at forsvarsministeren er til stede.

Tilbage er de spørgsmål, der er rejst i forbindelse med selve rationaliseringsordningen. Jeg føler mig meget overbevist om, at de indvendinger, der er kommet flere steder fra – nu tænker jeg ikke på ordførerne, men på andre steder ude i landet – mod at nedlægge de to udskrivningskontorer, ikke er helt rimelige. Det er meget, meget få henvendelser, en udskrivningskreds får på kontoret; ja, der telefoneres og skrives meget, men der kommer meget få personlige henvendelser. Derfor er jeg overbevist om, at det at opretholde et udskrivningskontor i Svendborg er til glæde for meget få værnepligtige og meget få pårørende til værnepligtige.

Der er ikke i dette forslag lagt op til større beføjelser end dem, man hidtil har haft, med hensyn til at anordne sessionens afholdelse, altså ændre i sessionssteder og dermed i, skal vi sige den daglige arbejdsgang i forhold til de værnepligtige; i den henseende er reglerne de samme.

Om der så på et og andet sted er truffet en beslutning, som er mindre hensigtsmæssig i en eller anden besparelseshensigt, skal jeg ikke kunne sige, men jeg skal love, at jeg vil være meget opmærksom på, om der sker sådanne ændringer, som med rette kan kritiseres.

Så er der for mig kun det spørgsmål tilbage, om det er en effektiv besparelse, der kommer ud af det. Det er min bedste overbevisning, at det giver en effektiv besparelse. Det eneste lille bitte spørgsmålstegn, der er sat i bemærkningerne, er, om en ændring af reglen med hensyn til indregning af køretiden i arbejdstiden kan give en lidt mindre besparelse end de ca. to mill. kr. Men selv om det skulle give en lidt mindre besparelse, ligger nettobesparelsen alligevel meget tæt på de to mill. kr. på årsbasis, og det svarer til 10 pct. af de hidtidige udgifter ved udskrivningsvæsenet. Så lad beløbet være lille i for-

hold til statens budget; i forhold til det konkrete budget, vi taler om, er det 10 pct., og det synes jeg egentlig procentuelt er et pænt resultat.

Robert Pedersen (S):

Det var en glædelig og meget positiv udgang af første behandling, hvor det store problem ikke var af politisk, men af semantisk karakter, idet ordførerne for venstre, det konservative folkeparti og retsforbundet brugte en del tid på at kritisere det udtryk, der hedder frivillig værnepligt. Jeg ved i øvrigt ikke, hvordan man, når der er tale om lodtrækning, skulle benævne de mennesker, der på forhånd siger, de vil være uden for lodtrækningen, fordi de gerne vil aftjene deres værnepligt. Men jeg kan på min gruppes, og jeg tror næsten også ministerens vegne sige, at hvis hr. Keld Andersen, fru Mette Madsen og fru Lis Starcke ved henvendelse til fakulteterne i dansk i Odense, Århus eller København kan finde et udtryk, der er mere dækkende, tør jeg love min gruppes absolutte positive holdning heroverfor, og jeg tror næsten også, den travlt optagne indenrigsminister vil være velvillig i så henseende.

Endelig måtte man drage den politiske konklusion, at partier, der i den store politiske sammenhæng mener, at vi skal spare på de offentlige udgifter – og jeg tror, de et langt stykke hen ad vejen har ret – pludselig holder rørende foredrag om, hvad der sker på Bornholm og i Svendborg, når en minister kommer og vil spare 2 mill. kr. Okay, det er noget, der ikke har noget med emnet at gøre, men jeg synes, jeg ville fremføre det ved denne lejlighed.

(Kort bemærkning).

Keld Andersen (KF):

Jeg vil blot lige korrigere socialdemokratiets ordfører, så han ikke går galt i byen. Jeg talte alene om indholdet af begrebet frivillig værnepligt og har intet behov for at kontakte noget fakultet eller kigge i nogen ordbøger for at finde andre ord; for det konservative folkeparti var det alene indholdet, det drejede sig om.

Mette Madsen (V):

[Mette Madsen]

Jeg sagde før, at udtrykket frivillig værnepligt var besynderligt. Jeg må også sige, at jeg finder det besynderligt, at en tidligere højskoleforstander ikke kan se, at dette er en *contradictio in adjecto*, som burde ændres, når det teknisk skal ind i et lovforslag.

Når jeg kommer herop, er det dog mere for at sige til indenrigsministeren, at jeg ikke fik svar på spørgsmålet, om denne rationalisering inden for udskrivningskredsene har været med i den overordnede procedure, hvor man vurderer under ét, når man skal nedlægge eller flytte forskellige aktiviteter ud fra hovedstadsområdet. Jeg fik det svar, at der et eller andet sted i bemærkningerne skulle stå noget om, at de øgede kørselsudgifter var indregnet, når man skal finde frem til besparelserne. Det har jeg ikke kunnet finde, og der kommer jo også flere udgifter til ved de forøgede kilometer.

Jeg vil gerne vide – men det kan jeg også spørge om i udvalget – om en af de faktorer, der skulle spille en rolle i besparelserne, er, at sessionslægerne – jeg ved ikke, hvilken gage de får, men det kan vi også få oplyst i udvalget – er nødt til at have flere arbejdsdage hver for at kunne opretholde en vis lønramme.

Formanden:

Det er sjældent, jeg kommer til politiske møder nord for Limfjorden. Jeg forstår, man dér benytter sig af latin i den politiske argumentation.

Arentoft (FP):

Ingen nævnt, ingen glemt, men når man nævner nogen, skal man passe på, man ikke glemmer nogen. Når hr. Robert Pedersen kommer op og nævner, at det konservative folkeparti, venstre og retsforbundet har talt om frivillig værnepligt, har hr. Robert Pedersen glemt, at det gjorde fremskridtspartiet også.

Men jeg vil gerne først lige takke ministeren for kommentarerne til det, jeg havde sagt om vilkårligheden ved lodtrækning. Jeg pegede sådan set blot på området og spurgte, om vi ikke på en eller anden måde kunne finde frem til et mere retfærdigt system. Der findes jo både negativ kritik og positiv kritik. Ved negativ kritik forstår jeg, at man siger, at et eller andet ikke duer, og så er der ikke

mere om den sag. Ved positiv kritik siger man, at man ikke synes, det og det er godt eller duer, men så skal man komme med et eller andet forslag til, hvordan det ellers kunne gøres. Det var sådan set det, der lå i det. Men vi kommer tilbage til det i udvalget.

Jeg har siddet spændt under hele debatten for at se, om der var nogen ordfører, der ville komme ind på et bestemt emne, men jeg kan kun se, at hr. Dræby ganske svagt tangerede det. Han nævnte fra ministerens fremsættelsestale, at 10 pct. af en årgang blev tvangsindkaldt, og dér henviste han til tallet 7.300 og talte om en årgang på 75.000. Men en årgang på 75.000 omfatter både kvinder og mænd. Begrebet kvindelig værnepligt er overhovedet ikke blevet berørt i debatten i dag, og jeg kan ikke lade være med at undre mig over, at hverken fru Karen Dahlerup Andersen er til stede og har givet nogle bemærkninger til kende eller fru Grethe Fenger Møller. Alle disse ligestillingsforkæmpere er helt væk i dag. Jeg tror ikke, vi i udvalget undgår også at komme til at tangere dette begreb. Fremskridtspartiet har ikke taget stilling til kvindelige værnepligtige; jeg kan kun udtale min egen personlige mening, og den er absolut imod.

Dræbye (RV):

Jeg tror såmænd nok, at ordførerne for venstre og de konservative kan svare for sig selv, men jeg vil alligevel sige til hr. Robert Pedersen, når han harcelerer over besparelserne – og det siger jeg, selv om jeg er valgt i København – at det ville være rart, om det en gang imellem var sådan, at konsekvenserne af den offentlige rationalisering også blev båret i København og ikke altid i udkantonerne; så ville der måske blive en lidt større forståelse for nogle af de besparelser. Det synes jeg er et memento, som også hører andre debatter til.

Men ellers vil jeg sige til ministeren, at det, jeg ville med mine bemærkninger om kommunalbestyrelsesmedlemmers og amtsrådsmedlemmers deltagelse i sessionen, ikke var at så tvivl om det berettigede i et lægt element og heller ikke at udtrykke manglende tro på den fysiske tilstedeværelse af de pågældende medlemmer ved afviklingen af sessionen; det var derimod at spørge, om kommunalbestyrelsesmedlemmer og amts-

[Dræbje]

rådsmedlemmer faktisk kunne komme til at fungere som et tilsyn i overensstemmelse med lovens bogstav. Det er altså ikke kun et spørgsmål om, hvad der står i loven, men også om, hvordan det fungerer i praksis. Der har jeg mine tvivl på grund af den arbejdsbyrde, som kommunalbestyrelsesmedlemmer og amtsrådsmedlemmer i øvrigt har, og som bl. a. har den konsekvens, som jeg nævnte, at deres besøg ved sessionen i almindelighed er relativt sjældne; de fordeles på ret mange personer. Men det betyder jo ikke, at man ikke kunne overveje andre former for et lægt element i sessionen, som ikke bestod i, at man havde kommunalbestyrelsesmedlemmer eller amtsrådsmedlemmer som deltagere, men andre, som var valgt som repræsentanter for lægfolk til at føre tilsyn med det. Det kender vi jo på andre områder; jeg skal bare nævne domstolene.

Indenrigsministeren (Henning Rasmussen):

Der er her i anden omgang sagt en del ting, som jeg vil være med til at diskutere i udvalget. Der er kun tre ting, jeg gerne vil kommentere her. Fru Mette Madsen spørger, om forslaget er vurderet ud fra et helheds-synspunkt. Hvis jeg skal sige det kort, kan jeg kun sige dertil; ja, det er det.

Dernæst vil jeg gerne gentage, at der er tale om en nettobesparelse på 2 mill. kr. eller meget, meget tæt på 2 mill. kr., tilmed i 1978-kroner.

Til hr. Arentoft vil jeg gerne ganske kort sige, at det naturligvis står enhver frit for her under debatten at komme ind på spørgsmålet om eventuel kvindelig værnepligt. Men jeg kan slet ikke se nogen som helst grund til at rejse det spørgsmål, for det er for socialdemokratiet ikke noget spørgsmål; det vil nemlig ikke med vores gode vilje blive anderledes, end det er i øjeblikket.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling
vødtes uden afstemning.

Formanden:

313 Ft

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om veterinærvesenet samt om udøvelse af dyrlægegering.

(Lovforslag nr. L 111. Fremsat 25/1 80).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Helmar Sørensen (S):

Med dette lovforslag, der vel må betegnes som værende teknisk, gives der i lighed med, hvad der er gældende for læger og sygeplejersker, dyrlæger fra andre EF-lande fri etableringsret. I loven foreslås også en hjemmel til, at der gennemføres regler for fælles nordisk arbejdsmarked for dyrlæger. Lovforslaget har også det formål at hindre medicinmisbrug og at sikre, at den medicin, der anvendes, er den rigtige.

Efter lovforslaget skal det ikke fremtidig være nok, at man sender et dødt dyr på laboratorium for at konstatere dødsårsagen; nu skal dyrlægen se besætningen og først derefter ordinere passende medicin.

I lovforslaget bestemmes ligeledes, at husdyr, der er behandlet med eller har indtaget eller optaget lægemidler eller andre biologisk virksomme stoffer, ikke må fjernes fra besætningen, og at produkter fra disse dyr ikke må bruges som menneskeføde eller foder. Man vil altså sikre mod medicinrester i fødevarer. Kontrollen med disse ting skal fremover sikres gennem dyrlægeloven.

De nævnte sikkerhedsforanstaltninger er en forbrugerbeskyttelse, og dem hilser vi velkommen. Jeg vil da også mene, at de lande, som Danmark eksporterer vore produkter til, vil være tilfredse; det er en sikring af dansk kvalitet.

Der må være strafferegler for overtrædelse af loven, og det er der også: hvis en dyrlæge gentagne gange udsteder recept på ulovlig medicin eller forsynder sig groft mod bestemmelserne, kan han fratages retten til at